

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de attributis, de visione Beatifica, de scientia Dei, ac
de ejus voluntate, & Providentia

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

§. I. Ostenditur perfectam esse in Deo rerum creatarum providentiam,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77232)

DISPUTATIO VIII.

De Providentia Dei.

Ad questionem 22. primæ partis.

DE Providentia divina eleganter & eruditè disserunt SS. Patres, Ambrosius, lib. 1. offic. cap. 13. Nissenus lib. 8. phisio. Nazianzenus duplici carmine de providentia, Chrysostomus homil. 9. ad populum, & in libris de Providentia. Damascenus lib. 1. de fide orthodoxa cap. 27. usque ad 30. Augustinus 5. de civit. cap. 9. 10. & 11. Theodoretus in sermonibus de providentia, & Salvianus in octo libris quos de ea eleganti stylo conscripsit. De hoc etiam divino attributo agit S. Thomas cum Magistro in 1. dist. 39. Tertio contra gent. cap. 71. & sequentibus. Quæstione 5. de verit. & hic quæst. 22. Nos etiam breviter & succinctè in hac disputatione de illa disseremus, & quæ Sancti illi Patres, eleganti ac fufiori stylo tradunt, ad ordinem & methodum scholasticam reducemus.

ARTICVLVS PRIMVS.

An in Deo sit necessariò ponenda Providentia, & ad quæ illa se extendat?

Circa divinam providentiam multipliciter erraverunt antiqui Philosophi. Quidam enim existimantes, omnia à casu & fortuna, vel ex necessitate, aut sæcunditate naturæ provenire, providentiam omnino negarunt. Alij verò illam mutilam & mancã fecerunt, concedentes Deo providentiam de rebus quantum ad earum species, non autem quantum ad individua quæ corruptibilia sunt. In quorum persona dicitur Job 22. *Nubes latibulum ejus. & circa cardines cali perambulat; neque nostra considerat.* In hoc errore fuisse Aristotelem, censent aliqui quos refert & sequitur Vazquez hic disp. 64. & 87. Sed oppositum sentit D. Thomas, tum suprà quæst. 14. art. 11. ubi ait Philosophum non negasse Deo scientiam contingentium. Tum etiam 3. contra Gent. cap. 75. ubi postquam varijs rationibus ostendit quòd providentia divina sit singularium contingentium, in fine capituli ait: *Per hoc autem excluditur opinio quorundam, qui dixerunt quòd divina providentia non se extendit usque ad hæc singularia: quam quidem opinionem quidam Aristoteli imponunt, licet ex verbis ejus haberi non possit.*

Tertium errorem refert idem S. Doctor hic art. 2. ex Rabino Moysè, qui negabat Deo providentiam horum inferiorum, solis exceptis hominibus, propter similitudinem divinam quam participant.

Quartus denique error fuit Ciceronis, qui ut refert Augustinus, ubi suprà, negavit Deo providentiam eorum quæ pendent à libero arbitrio, quia putabat eam pugnare cum libertate. Eundem errorem attribuit D. Thomas 3. contra Gent. cap. 89. Origeni, & quibusdam antiquis Philosophis, qui non intelligentes qualiter motum voluntatis Deus in nobis causare possit, abs-

Tom. I.

A que præjudicio libertatis, dixerunt quòd providentia non est de his quæ subsunt libero arbitrio, scilicet de electionibus, sed quòd illa solum referuntur ad exteriores eventus.

Ut ergo hi errores efficaciter confutentur, breviter demonstrandum est, Primò in Deo esse providentiam. Secundò illam esse perfectam, & se extendere non solum ad species rerum, sed etiam ad individua, quamvis corruptibilia; & numerum imperfectorum etiam animalium, ab æterno esse à Deo præordinatum, & prædefinitum. Tertio non solum res naturales & necessarias, sed etiam contingentes & liberas, divinæ subesse providentiæ; eamque illarum libertatem & contingentiam non destruere, sed as-
Btruere.

§. I.

Ostenditur perfectam esse in Deo rerum creatarum providentiam.

Dico primò, stando tam principijs fidei, quam luminis naturalis, negari non posse, esse in Deo providentiam.

Probatur primò conclusio ex varijs Scripturæ testimonijs. Dicitur enim Sapientia 7. *Attingit à fine usque ad finem foriter, & disponit omnia suaviter.* Et cap. 14. *Tua autem Pater providentia gubernat.* Matth. 6. *Respicite volatilia cæli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea; & Pater vester cælestis pascit illa.* In Psalmis etiam sæpe fit mentio providentiæ & curæ quam Deus habet creaturarum corruptibilium: Psal. 103. 106. 134. & alijs. Videatur Augustinus tam loco citato, quam libro 5. de Genesi ad litteram cap. 21.

Probatur secundò conclusio ex ipso nomine Dei, quod ut docet D. Thomas suprà quæst. 13. art. 8. & 1. contra Gent. cap. 46. ab universali rerum omnium providentiã fuit impositum; nam ut dicit Damascenus lib. 11. de fide cap. 11. hoc nomen *θεός*, quod secundum Græcos Deum significat, dicitur *ἀπὸ θεόθεν*, quod significat considero, seu provideo. Hinc aliqui ex antiquis Deum *πρόνοιας*, id est providentiam, appellabant, & Dionysius 10. de divin. nomin. ait Deitatem esse quæ omnia videt providentiã & bonitate perfectã.

Tertio demonstrari potest conclusio omnibus argumentis, quibus in Tractatu de attributis Dei existentiam ostendimus, ex illis enim etiam concluditur Dei providentia, ut rectè ait Nemesius lib. de facultate animæ cap. 42. Unde merito Lactantius deridet Epicurum, quòd Deum esse dixerit, & tamen providentiam omnem negaverit. Quo enim (inquit) quid repugnantiùs dici possit non video. Etenim si est Deus, utique providens
Est ut Deus, nec aliter potest Divinitas tribui, nisi & præterita teneat, & præsentia sciat, & futura prospiciat. Cum igitur providentiam sustulit, & Deum negavit: cum autem Deum esse professus est, & providentiam simul esse concessit; alterum enim sine altero, nec esse prorsus nec intelligi potest. Quare non desunt alij qui meritò credant, Epicurum verbis tantum & declinandæ solum invidia causã, Deos admisisse quos priùs negaverat: si enim rogaretur unde noverit Deum esse, quid aliud respondere posset, nisi ex ejus effectibus, Deum enim nemo vidit unquam: At ex iisdem effectibus noscat etiam Dei providentiam necesse est: Vel igitur nullus est Deus, vel est ali-

Qq q iij

qua providentia, quæ mundum istum moderetur & regat.

5. Quarto potest divina providentia probari ex ordine partium universi, & stabilitate ejusdem ordinis: Quod enim est à casu, est inordinatum, instabile, & inconstans: At mundi partes ordinatissime sunt, & hic ordo semper perseverat: Ergo mundus non à casu & fortuito, sed à sapientissimo aliquo gubernatore regitur. *Quomodo* (inquit Damascenus) *adversantes natura, ignis dicitur & aqua, aeris & terra, in unius mundi complementum concurrissent adinvicem, & sine dissolutione perdurarent, nisi quæpiam omnipotens virtus, & ea conjunxisset, & semper conservaret indissoluta.* Eodem discursu utitur Athanasius libro contra Gentiles, ubi fusè demonstrat, quod non possit ordo universi in tanta partium diversitate, imò pugna continua, permanere, nisi aliqua suprema intelligentia, summo consilio & sapientia, illi perpetuitati consuleret. Quod explicat exemplo civitatis, vel exercitus, in quibus non possit diu pax & tranquillitas conservari, nisi esset aliquis Princeps, vel Magistratus, qui omnes in officio contineret, & tali paci & tranquillitati prospiceret. Unde olim Aristoteles, vel quisquis est author libri de mundo, dixit, quærens quid sit Deus, ac definiens, *Hoc in mundo illum esse, quod in navi gubernator, quod in curru auriga, in choro prætor, dux in urbe, Imperator in exercitu.* Et Boëtius lib. 4. de consol. sic Deum alloquitur:

*O qui perpetuam mundum ratione gubernas:
Terrarum cœlique sator, qui tempus ab ævo
Ire jubes, stabilitisque manens, das cuncta
moveri.*

6. Quintò, si Deus non haberet providentiam rerum, vel hoc esset, quia eas non cognosceret, vel quia eis providere non possit, vel quia nollet? Primum derogat ejus infinitæ sapientiæ, secundum ejus omnipotentiam, tertium ejus bonitati: Ergo est in Deo providentia. Unde Isaia 40. *Appendit tribus digitis molem terræ, quod Sancti Patres explicant de tribus illis attributis, potentia scilicet, sapientia, & bonitate, quæ perfectam providentiam perficiunt, & quæ sunt veluti tres digiti manus Dei, quibus omnia ad extra operatur.* Eandem providentiam olim Ægyptij per sceptrum cuius fastigio fulgentissimus oculus supereminerebat, representarunt: quia omnia quæ Deus infinita sua virtute condidit, fulgentissimo suæ sapientiæ & providentiæ oculo lustrat, futuraque prospicit, præsentia intuetur, & præterita tenet.

7. Sextò funditus evertitur religio, si nulla admittatur in Deo providentia, ut enim ait Lactantius de ira Dei cap. 8. *Si Deus nihil unquam boni tribuit, si colentium obsequio nullam gratiam refert, quid tam vanum, tam stultum, quam templa adificare, sacrificia facere, dona conferre, rem familiarem minuere, ut nihil assequamur?* Et Cicero 1. de natura Deorum: *Si Dij neque possunt nos juvare, nec volunt, nec curant omnino, quid ullos Dij immortalibus cultus, honores, preces exhibemus?*

8. Septimò dari providentiam evincit naturalis omnium inclinatio: in repentinis enim perturbationibus (ut rectè Nemesius) sine electione & deliberatione, Dei numen invocamus, velut naturâ nos sine doctrina ad Dei opem perducente. Vel ut egregiè Tertullianus: *Anima licet carcere corporis pressa, licet institutionibus pravus conscripta,*

1. de
fide
cap. 3.

De
facultate
anima
cap. 44.
Apolog.
in p. 17.

A licet libidinibus ac concupiscentijs evigorata, licet falsis Dijs exancillata, cum tamen respiscit, ut ex crapula, ut ex somno, ut ex aliqua valetudine, & sanitatem suam patitur, Deum nominat, & quod Deus dederit, omnium vox est, Judicem quoque contestatur illum &c. Ergo ex innato quodam naturæ impetu, Dei providentiam profite-mur: *Quidquid autem naturaliter quacumque rem insequitur* (inquit Nemesius) *in eo tanta vis est ad demonstrandum, ut contra dici nihil possit.* Ergo nec contra Dei providentiam.

B Demum suaderi potest conclusio triplici ratione D. Thomæ. Prima quam habet hic art. 1. sic potest proponi. In Deo reperitur ratio ordinis rerum in finem: Ergo & providentia. Patet Consequentiâ ex definitione Boëtij communiter recepta inter Theologos, quod scilicet providentia sit ratio ordinis rerum in finem, in mente provisoris exiltens, vel ut loquitur Boëtius: *Divina ratio in summo omnium Principe constituta, quæ cuncta disponit.* Antecedens verò probatur. *Quidquid perfectionis & bonitatis est in creaturis, est in Deo, & à Deo, tanquam à causa prima:* At in creaturis non tantum est perfectio & bonitas substantiæ rei, sed etiam ratio ordinis in suos fines, quæ bonum quoddam est: Ergo etiam hæc est à Deo tanquam à causa ordinatæ & causante.

C Secunda habetur infra quæst. 103. art. 1. ubi S. Doctor sic discurrit: Convenit summæ Dei bonitati quod res productas ad perfectum perducatur: ultima autem perfectio uniuscujusque est in consecutione finis: Ergo ad divinam bonitatem pertinet, quod sicut produxit res in esse, ita etiam eas ad finem perducatur, quod est eas gubernare.

II. Tertia quæ sumitur ex libro tertio contra Gentiles, cap. 75. sic à D. Thoma proponitur. *Omnes causæ secundæ in hoc quod causæ existunt, divinam similitudinem consequuntur: inveniunt autem hoc communiter in causis producentibus aliquid, quod curam habent eorum quæ producunt; sicut animalia naturaliter nutriunt fetus suos: Deus igitur curam habet eorum quorum causa existit.* Eandem rationem eleganter prosequitur Theodoretus serm. 1. de Providentia, his verbis: *Cum omnis in nos rerum bonarum amor, ex illius bono amore descenderit, ipse enim est fons & origo cunctorum. Et quia in ipso, ut scriptum est, vivimus, movemur & sumus: ab ipso utique affectum omnem quo pignora amamus, accipimus. Totus autem mundus, & totum humanum genus, pignus est Creatoris sui; & ideo ex hoc quoque affectu quo amare nos fecit pignora nostra, intelligere nos voluit, quantum ipse amaret pignora sua.* Item Ambrosius lib. 1. de officijs cap. 13. *Quis operator* (inquit) *negligat operis sui curam? Quis deserat & destituat quod ipse condendum putavit? si injuria est regere, nonne major injuria est fecisse? Cum aliquid non fecisse, nulla injuria sit, non curare quod feceris, summa inclementia.*

§. II.

Demonstratur providentiam Dei esse perfectissimam, illamque ad singularia, etiam corruptibilia, se extendere, & vilius etiam animalium numerum præordinare ac prædestinare.

Dico secundò: divina providentia non solum se extendit ad species rerum creatarum.

Loco d.
tato.

9.
Lib. 4.
de con-
solat.
prosa 6.

10.

11.

12.